

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ**

**ГУМАНІТАРНА ОСВІТА:
ШКОЛА – КОЛЕДЖ – УНІВЕРСИТЕТ**

**Умань
ВПЦ «Візаві»
2023**

УДК 37.013:[81/82:070](06)
Г94

Рекомендувала до друку вчена рада факультету філології та журналістики
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 11 від 28 лютого 2023 року).

Рецензенти:

Григоренко Т. В., д-р пед. н., доц. (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини);

Папушина В. А., д-р пед. н., доц. (Хмельницький національний університет).

Редакційна колегія: **Цимбал-Слатвінська Світлана**, д-р пед. н., проф.;
Січкарь Світлана, канд. філол. н., доц.; **Денисюк Василь**, канд. філол. н., доц.;
Хлистуна Ірина, канд. філол. н., доц.; **Похилюк Олена**, канд. філол. н., спеціаліст вищої категорії, ст. викл.; **Скрипник Надія**, канд. філол. н., спеціаліст вищої категорії; **Зарудняк Наталія**, ст. викл.; **Денисюк Ірина**, ст. викл.

Г94

ГУМАНІТАРНА ОСВІТА: ШКОЛА – КОЛЕДЖ – УНІВЕРСИТЕТ :
збірник наук. і навч.-метод. матеріалів. Умань : ВПЦ «Візаві», 2023. Вип. 1. 211 с.

У збірнику представлено теоретичні та практичні матеріали, що стосуються різних аспектів гуманітарної, передусім філологічної, освіти у школі, коледжі, університеті. Значна частина запропонованих матеріалів спрямована на подолання складних моментів, що виникають під час підготовки до ЗНО/НМТ. Автори свідомі того, що завершеної гуманітарної освіти бути не може, що підтверджує загальновідомий меседж про навчання впродовж життя. Запропоновані методичні, психологічні та теоретичні поради – це ще одна спроба педагогів розставити акценти на тих аспектах, які сприятимуть якісній підготовці випускників ЗЗСО, коледжів до ЗНО/НМТ з української мови і літератури / з української мови, а також допомогти самим педагогам обмінятися досвідом.

За зміст і достовірність викладених матеріалів відповідальність несе автор.

УДК 37.013:[81/82:070](06)

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I	
ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	5
<i>Барщевська І.</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ТА ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ ІЗ СИНДРОМОМ АСПЕРГЕРА ТА СДУГ	5
<i>Комарова З. І.</i>	
ДОСВІД МОНИТОРИНГУ ТА ПЕРЕГЛЯДУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	10
<i>Ткаченко Н.</i>	
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ДО ПРОЄКТНО-ВПРОВАДЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ	15
РОЗДІЛ II	
ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	18
<i>Бабій А. П.</i>	
ЛЕКСИЧНА ГРАМОТНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗНО	18
<i>Балицька Я. В., Коломієць І. І.</i>	
ЗАСВОЄННЯ СТИЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ: АНАЛІТИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД	24
<i>Денисюк В. В., Зелінська О. Ю.</i>	
ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДАВНЬОГО ТЕКСТУ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ.....	28
<i>Коваль В. О.</i>	
МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	31
<i>Левченко С. В.</i>	
КУЛЬТУРА ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ	40
<i>Мазур Т. А.</i>	
РОБОТА НАД ЕСЕ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ 10–11-х КЛАСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	44
<i>Осіпчук Г. В.</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗІСТАВНОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ (на матеріалі казкового дискурсу).....	50
<i>Похилюк О. М.</i>	
АКТИВНА ВЗАЄМОДІЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІН ФІЛОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ	58
<i>Січкач С. А., Денисюк І. А.</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ РІЗНОЇ ФОРМИ І СТУПЕНЯ СКЛАДНОСТІ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ІЗ ТЕМИ «СИНТАКСИС ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ».....	64
<i>Хлистул І. В.</i>	
ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ЯК ТЕКСТОТВІРНИЙ ЗАСІБ В ЕСЕ ОКСАНИ ЗАБУЖКО.....	99
<i>Хоміцька Г. В.</i>	
МОВЛЕННЯ ПРАВИЛЬНЕ Й КОМУНІКАТИВНО ДОЦІЛЬНЕ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО СКЛАДАННЯ ЗНО	104

РОЗДІЛ ІІІ	
ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ	110
<i>Василевич І. В.</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ТЕСТУВАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	110
<i>Гончарук В. А., Шмиг С. С.</i>	
АРХЕТИПИ В НОВІТНІЙ РЕЦЕПЦІЇ М. ДРАЙ-ХМАРИ.....	114
<i>Зарудняк Н. І., Плахотна С. В.</i>	
ДРАМА-ФЕОРІЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «ЛІСОВА ПІСНЯ»: ОБРАЗИ РУСАЛОК	120
<i>Лопушан Т. В., Городнюк Г. В., Галушко Н. Ю.</i>	
УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА КЛАСИКА ОЧИМА СТАРШОКЛАСНИКІВ (проблеми читацької рецепції)	126
<i>Нетупська Т. М.</i>	
РОЗБИТА МРІЯ ПРО СЛАВУ ЖУЛЬЄНА СОРЕЛЯ (на матеріалі роману «Червоне і чорне» Стендаля)	132
<i>Омелянчик Т. Г.</i>	
ІМПРЕСІОНІЗМ У ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ, ЙОГО СПЕЦИФІКА	138
<i>Осіпенко Н. С., Ільницька А.</i>	
УКРАЇНОЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЕКСАНДРА АЛЕШІ НА УМАНЩИНІ	145
<i>Пепчук О. Я.</i>	
ІНТИМНА ЛІРИКА ВАСИЛЯ ДЕНИСЮКА	150
<i>Ревук Ю. О.</i>	
ТЕМАТИЧНЕ РОЗМАЇТТЯ «ПОВЧАЛЬНИХ НОВЕЛ» МІГЕЛЯ ДЕ СЕРВАНТЕСА	155
<i>Романуха Ю. В.</i>	
ЛІТЕРАТУРНІ ДИКТАНТИ В КОНТЕКСТІ ЗНО	161
<i>Старинець Г. В.</i>	
ТРАДИЦІЙНІ ТА СУЧАСНІ ДЖЕРЕЛА ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ ПИСЬМЕННИКА	166
<i>Черевченко В. В., Черевченко О. М.</i>	
КОМПАРАТИВНІ СТУДІЇ ДИТЯЧОЇ ПРОЗИ В. ВИННИЧЕНКА ТА Ч. ДІККЕНСА	171
<i>Черевченко В. В., Черевченко О. М.</i>	
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ЕПІЧНОГО ТВОРУ	187
<i>Яковенко Т. В.</i>	
ІСТОРІОСОФСЬКІ ІДЕЇ ТА ВІЗІЇ ЛЕОНІДА МОСЕНДЗА В РОМАНІ «ОСТАННІЙ ПРОРОК».....	198
РОЗДІЛ ІV	
ЖУРНАЛІСТИКА В СИСТЕМІ ГУМАНІТАРНИХ ЗНАНЬ	206
<i>Мироненко А.</i>	
МОВНА ОСОБИСТІСТЬ: ЗНАЧЕННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ.....	206
<i>Христін М.</i>	
КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЖУРНАЛІСТІВ	209

Комарова З. І.
(Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини)

ДОСВІД МОНІТОРИНГУ ТА ПЕРЕГЛЯДУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Формування і реалізація освітніх програм (далі – ОП) у закладах вищої освіти – одне з головних завдань у провадженні ними освітньої діяльності, оскільки якість програм безпосередньо впливає на оцінку цієї діяльності. Складовою системи зовнішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні є процедура акредитації ОП, тоді як процедура здійснення моніторингу та перегляду програми – елемент внутрішньої системи якості освітньої діяльності та вищої освіти. Останню активно використовують в університетському освітньому середовищі з метою вдосконалення ОП та надання якісних освітніх послуг. Досвід практичного застосування процедури моніторингу і перегляду ОП в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини вартий уваги та поширення.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» ОП має містити перелік і логічну послідовність освітніх компонентів, вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, кількість необхідних для виконання програми кредитів ЄКТС, а також очікувані програмні результати навчання (компетентності), якими має оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти [1].

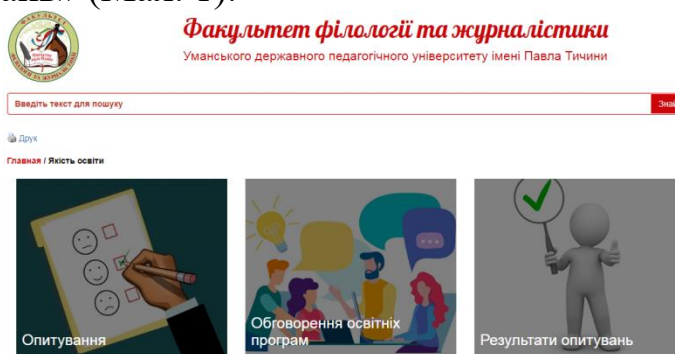
В іншому законодавчому акті, у Законі України «Про освіту», зокрема в статті 33, зазначено, що «основою для розроблення освітньої програми є стандарт освіти відповідного рівня» [2]. За відсутності ж стандарту ОП укладають згідно з Національною рамкою кваліфікацій (далі – НРК), яка призначена для впорядкування освітніх і професійних кваліфікацій [3].

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини пропонує широкий перелік ОП за спеціальністю 014 Середня освіта для здобуття першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти (принагідно зазначимо, що освітній стандарт за цією спеціальністю відсутній). Зокрема, факультет філології та журналістики як структурний підрозділ університету реалізує освітньо-професійну програму «Середня освіта (Українська мова і література. Мова і література (англійська))» другого (магістерського) рівня вищої освіти, яку укладено відповідно до вимог 7 рівня НРК та з урахуванням у переліку загальних і фахових компетентностей, програмних результатів навчання положень

професійного стандарту за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти», де окреслено вимоги до компетентностей педагогічних працівників [5]. Наявність професійного стандарту передбачає можливість присвоєння випускникам відповідної ОП професійної кваліфікації вчителя закладу загальної середньої освіти.

Здійснення моніторингу та перегляду згаданої ОП, а також усіх інших програм регламентоване університетським Положенням про освітні програми, відповідно до якого перегляд програми має відбуватися 1 раз у терміни її дії, але не пізніше, ніж за 1 семестр до її завершення. Підставами для перегляду ОП є запровадження стандартів; ініціатива і пропозиції гаранта ОП та/або зацікавлених сторін (зовнішніх і внутрішніх стейкхолдерів) у реалізації програми; результати самооцінки або зовнішнього оцінювання якості ОП; об'єктивні зміни інфраструктурного, кадрового характеру та/або інших ресурсних умов реалізації програми [4, с. 23].

З метою широкого залучення зацікавлених осіб до перегляду й удосконалення ОП на сайті факультету філології та журналістики (<https://ff.udpu.edu.ua/>) створено рубрику «Якість освіти», яка містить інформаційні сторінки: «Обговорення освітніх програм», «Опитування», «Результати опитувань» (Мал. 1).

Мал. 1

Для врахування зауважень і пропозицій до програми, яку переглядають, в «Обговоренні освітніх програм» представлено ОП та анкету у вигляді Google-форми для всіх охочих долучитися до обговорення та залишити свій коментар (Мал. 2). Відгуки стейкхолдерів адміністратор сайту надсилає гарантові освітньої програми для вивчення та дискусії з членами проектної групи про висловлені зауваження чи пропозиції для вдосконалення ОП (Мал. 3).

Мал. 2

Позначка часу	Ваше ім'я та прізвище	Ваш email	Ваші зауваження та пропозиції
29.12.2021 19:24:51	Зоя Комарова	komarova_zoya@ukr.net	Мету програми сформулювати відповідно до 7 рівня НРК. Компетентності узгодити з вимогами Професійного стандарту вчителя. Програма орієнтована на середню освіту, а не на філологічну освіту, тим би узгодити мету ОП з ОК. Перелік ОК за польською мовою розширити. Упорядкувати назви ОК відповідно до реформи освітньої галузі, наприклад Методики назвати за зразком: Методика навчання ... в закладах профільно. На якій підставі присвоюється кваліфікація вчителя польської мови? Метод Чому методологія тільки мовознавчих досліджень? А літературознавчих? Замість педагогічної риторики ввести Академічну риторіку. Замість Психології профільної школи ввести Психологію педагогічної діяль. Практикум з методики мови вилучити.

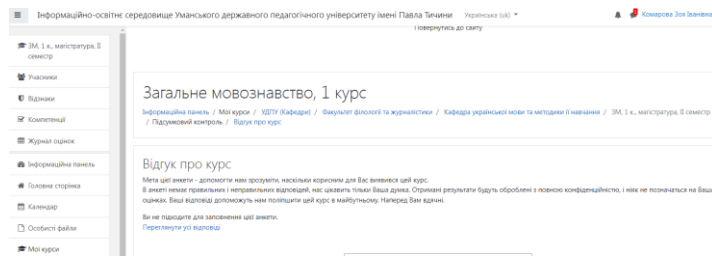
Мал. 3

Процедура моніторингу та перегляду ОП передбачає залучення до її обговорення передусім випускників програми, які на етапі завершення навчання можуть об'єктивно висловити свої міркування про переваги і недоліки програми, за якою вони навчалися. На наш погляд, систематичне залучення саме випускників програми до таких опитувань позитивно позначиться на якості ОП. Дуже важливо, щоб доступ до таких опитувань був анонімним, бо анонімність налаштовує респондента на відвертість і чесність в оцінюванні. Із цією метою на сайті факультету передбачено сторінку з різними анкетами, серед яких наявна й анкета для випускників (Мал. 4).

Мал. 4

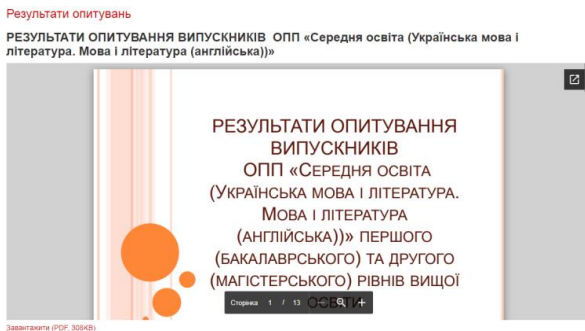
Опитування здобувачів освіти має бути плановим і систематичним, тому важливо разом зі студентами укласти Календар опитувань на навчальний рік, залучати їх до укладання анкет та аналізу результатів анкетування.

Крім організованих опитувань на факультеті, наприкінці вивчення навчальної дисципліни науково-педагогічні працівники запрошують здобувачів освіти залишити відгук про курс для оцінки якості освітніх компонентів програми. Е-ресурс «Відгук про курс» викладачі розміщують в електронному курсі дисципліни, створеному на платформі Moodle в інформаційно-освітньому середовищі університету (Мал. 5).

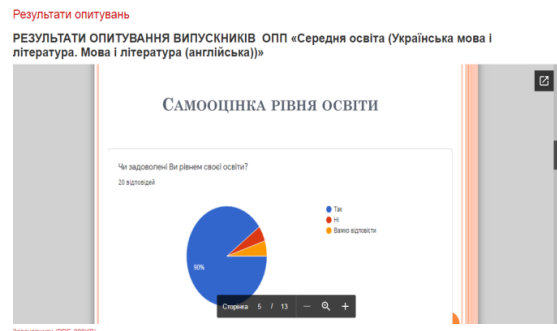

Мал. 5

Опитування здобувачів освіти буде дієвим, якщо його узагальнені результати ґрунтовно проаналізовано, висвітлено на сайті для детального ознайомлення й обговорення з учасниками освітнього процесу, а також прийнято відповідні рішення для покращення ОП (Мал. 6, 7).

Мал. 6

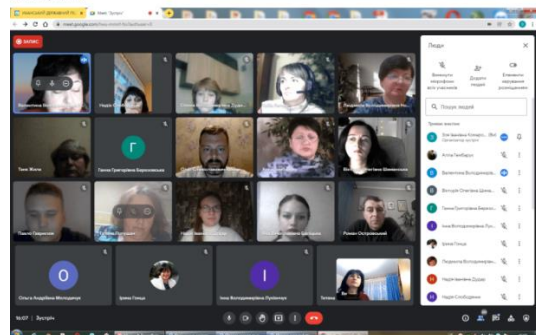

Мал. 7

Інформацію про результати моніторингу, різні заходи, організовані з метою вдосконалення ОП, зокрема зустрічі зі стейкхолдерами (представниками роботодавців, магістрами), із групою забезпечення ОП (викладачами кафедр) тощо, традиційно висвітлюють на головній сторінці сайту факультету в стрічці новин (Мал. 8, 9).

ЗМІНАМ – БУТИ!

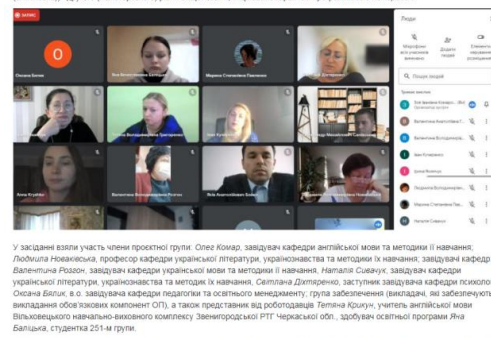
Гриває обговорення членів ОПП з метою їх удосконалення й оновлення. 7 грудня 2021 р. відбулося розширене засідання кафедри української мови та методики її навчання з представниками роботодавців та випускниками освітніх програм «Середня освіта (Українська мова і література. Мова і література (англійська))» першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

Мал. 8

Триває обговорення освітніх програм

16 грудня 2021 року відбулося засідання фокус-групи ОПП «Середня освіта (Українська мова і література. Мова і література (англійська))» другого (магістерського) рівня вищої освіти. Ініціатором параметри програми Зою Комарово.

Мал. 9

Після обговорення ОП з усіма зацікавленими сторонами проєктна група укладає перелік змін до ОП, який пропонує для затвердження на засіданні кафедри, що відповідає за реалізацію програми. Затверджені зміни є підставою для доопрацювання ОП, згодом ці зміни розміщують на сайті факультету в рубриці «Навчання. Освітні програми» поряд із

затвердженими програмою, навчальним планом, наскрізною програмою практики (Мал. 10).

Факультет філології та журналістики

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Введіть текст для пошуку Знайти

[Друк](#)

[Головна](#) / [Середня освіта \(Українська мова і література. Мова і література \(англійська\)\)](#)

[Середня освіта \(Українська мова і література. Мова і література \(англійська\)\)](#)

2022

[Освітня програма Середня освіта \(Українська мова і література. Мова і література \(англійська\)\)](#)
[Зміни до ОП](#)
[Наскрізна програма практики](#)

[Анонси подій](#)
no event

[Календар](#)
Серпень 2022

Мал. 10

Оновлення відображають у відповідних структурних елементах ОП, а також у навчальному плані, робочих програмах навчальних дисциплін і практик.

Отже, процедура моніторингу і перегляду ОП як елемент університетської системи забезпечення якості є дієвим механізмом удосконалення програм підготовки здобувачів вищої освіти та покращення освітніх послуг, що вимагає широкого залучення не тільки учасників освітнього процесу, а й роботодавців, допоміжного персоналу, який організовує освітню діяльність, здійснює управління якістю освіти, займається адмініструванням сайту структурного підрозділу тощо. Також важлива активна участь студентського самоврядування в забезпеченні якості ОП та освітньої діяльності, підтримка ініціатив проектної групи, групи забезпечення, студентства представниками адміністрації факультету та університету.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту». Документ 1556-VII, чинний. Редакція від 01.01.2023, підстава – 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Закон України «Про освіту». Документ 2145-VIII, чинний. Редакція від 05.07.2022, підстава – 1951-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Національна рамка кваліфікацій. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/519-2020-%D0%BF#Text>
4. Положення про освітні програми в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини : наказ № 268 від 4 березня 2021 р.
5. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» :

Ткаченко Н.

*(Собківський ліцей Дмитрушківської сільської ради
Уманського району Черкаської області)*

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ДО ПРОЄКТНО- ВПРОВАДЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

У сучасних умовах реформування освітньої парадигми, освіта в нашій державі переживає непростий етап становлення. Сьогоднішня освіта – це гнучка, незаформалізована ланка, яка здатна оперативно реагувати на суспільні зміни й запити соціокультурних потреб учасників освітнього процесу.

Стратегічні завдання та напрями реформування системи освіти, вимагають удосконалення та переосмислення підходів до організації освітнього процесу, що ставить нові вимоги до особистості педагога. Ці нові вимоги спонукають до переосмислення механізму підвищення кваліфікації, самоосвіти та організації методичної роботи педагогічних працівників. Методична робота у закладі освіти постає в своїй основній ролі – це складова освітнього процесу, спрямована на підвищення професійної компетентності педагогів, формування в них лабільності до змін і, як наслідок, ефективності всього освітнього процесу. Лабільність до змін продукує загальну особистісну готовність до модернізації та інноваційності. Отже, закладу освіти сьогодні потрібен педагог, який орієнтується в інноваціях, застосовує їх на практиці, володіє різними технологіями навчання та готовий до інноваційного пошуку, осмислення та використання проектно-впроваджувальної діяльності. Готовність до проектно-впроваджувальної діяльності формує інноваційну позицію педагога. Учитель має вміти брати на себе відповідальність, вчасно враховувати ситуацію, ефективно використовувати існуючий досвід, влучно імпровізувати, проєктувати перспективи.

Не для всіх педагогів це просто, і багато сприймають такі новації дуже гостро. Важливо спонукати педагогів, цілеспрямовано сприяти готовності їх до проектно-впроваджувальної діяльності, оскільки готовність виникає поступово, під впливом досвіду людини, її позитивного ставлення до діяльності, усвідомлення власних мотивів і потреб [3].